

บทที่ 2

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารอ้างอิง

ลักษณะและวิธีการบัญชีขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ งานเขียนที่มีผู้ศึกษาและเรียบเรียงหรือเขียนไว้เกี่ยวกับเรื่องมาตรฐานการบัญชี รวมทั้งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปรากฏ ดังนี้

ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

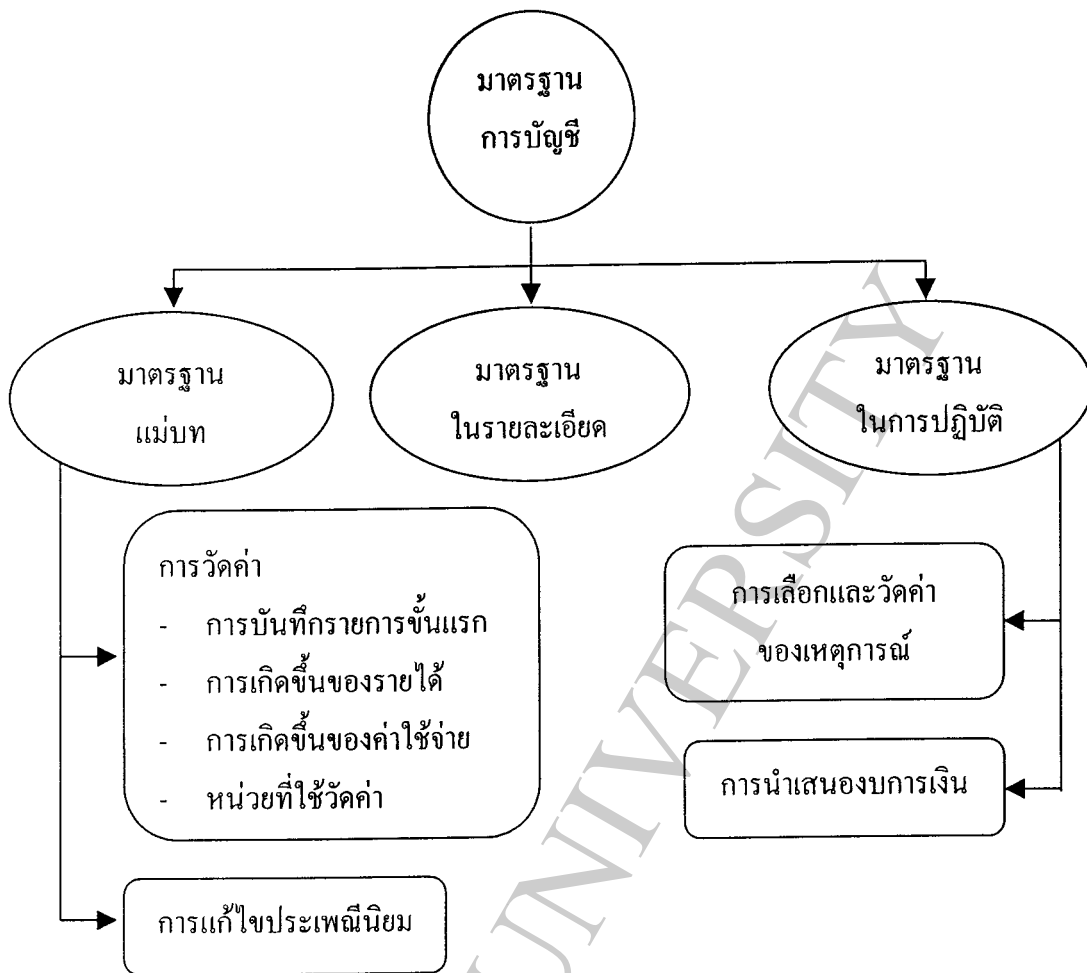
ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) กล่าวถึง การประกอบธุรกิจโดยทั่วไปส่วนมากมีพันธะกรณี (Contracts) กับบุคคลอื่นๆ มีการว่าจ้างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมอบหมายอำนาจจากตัวการ (Principal) ซึ่งอยู่ในรูปของหน่วยธุรกิจ ได้แก่ ผู้ถือหุ้น (Shareholders) ในกรณีที่เป็นบริษัท จำกัด บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับมอบหมายอำนาจให้ดำเนินการแทนตัวการ เรียกว่า ตัวแทน (Agents) ได้แก่ ผู้จัดการ สมุหบัญชี พนักงาน ฯลฯ ตัวแทนจะมีสิทธิ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามข้อตกลงหรือพันธะกรณีที่เกิดขึ้นระหว่างกัน การศึกษาหรืองานวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติทางการบัญชียุคนี้จะได้พื้นฐานมาจากทฤษฎีตัวแทนเป็นส่วนใหญ่ จึงนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ขอกู้เงินกับที่ไม่ได้ขอกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน รับทราบปัญหาและแนวทางในการจัดทำงบการเงินตามมาตรฐานการบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบัญชีเป็นกิจกรรมทางด้านการให้บริการ โดยเสนอข้อมูลเกี่ยวกับงบการเงินของหน่วยงานที่จัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์โดยทั่วไป งบการเงินต้องจัดทำขึ้นอย่างน้อยปีละครั้งเพื่อสนองความต้องการข้อมูลรวมของผู้ใช้งบการเงินส่วนใหญ่ อันเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินทุกประเภทในการนำข้อมูลไปใช้ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ ผู้ใช้งบการเงินประกอบด้วย

1. **เจ้าของกิจการ** ใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจดำเนินธุรกิจ
2. **ผู้ลงทุน** หมายถึง เจ้าของเงินทุนรวมทั้งที่ปรึกษา ซึ่งต้องการทราบถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนจากการลงทุน ต้องการข้อมูลเพื่อพิจารณาถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานและตัดสินใจว่าควรที่จะลงทุนหรือไม่

3. **ผู้บริหารงาน** ใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจกำหนดนโยบายสำคัญๆ ของกิจการ การดำเนินงาน และพิจารณาประสิทธิภาพ
 4. **พนักงาน เจ้าหน้าที่** ต้องการใช้ข้อมูลเพื่อพิจารณาถึงความเจริญรุ่งเรืองของกิจการของตน ความสามารถในการทำกำไร รวมถึงประเมินความสามารถในการจ่ายค่าตอบแทน บำเหน็จ บำนาญและโอกาสในการทำงาน
 5. **หน่วยงานของรัฐบาล** หมายถึง หน่วยงานที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกิจการในการจัดสรรทรัพยากร การกำกับดูแล การกำหนดนโยบายทางภาษี และเพื่อเป็นฐานในการคำนวณรายได้ประชาชาติและจัดทำสถิติในด้านต่างๆ เช่น กระทรวงพาณิชย์ กรมสรรพากร
 6. **ลูกค้า** หมายถึง ผู้ซึ่งต้องการใช้ข้อมูลพิจารณาถึงความสามารถในการดำรงอยู่ของกิจการ ความมั่นคงของกิจการ
 7. **ผู้ขายสินค้าและเจ้าหนี้อื่น** ผู้ซึ่งต้องการข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจว่า หนี้สินจะได้รับชำระเมื่อครบกำหนด
 8. **สาธารณชน** หมายถึง ประชาชนผู้ซึ่งต้องการข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มความสำเร็จ และการดำเนินงานของกิจการ เพราะอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสาธารณชนในด้านการจ้างงาน และการรับซื้อสินค้าจากผู้ผลิตในท้องถิ่น
- มาตรฐานการบัญชีเป็นคำที่นักบัญชีของไทยเห็นว่าเหมาะสมและมีความหมายเดียวกับ “หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป” (General Accepted Accounting Principle) โดยถือว่าสิ่งใดที่เป็นมาตรฐานการบัญชี สิ่งนั้นต้องเป็นหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปด้วย

ภาพที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีของไทย

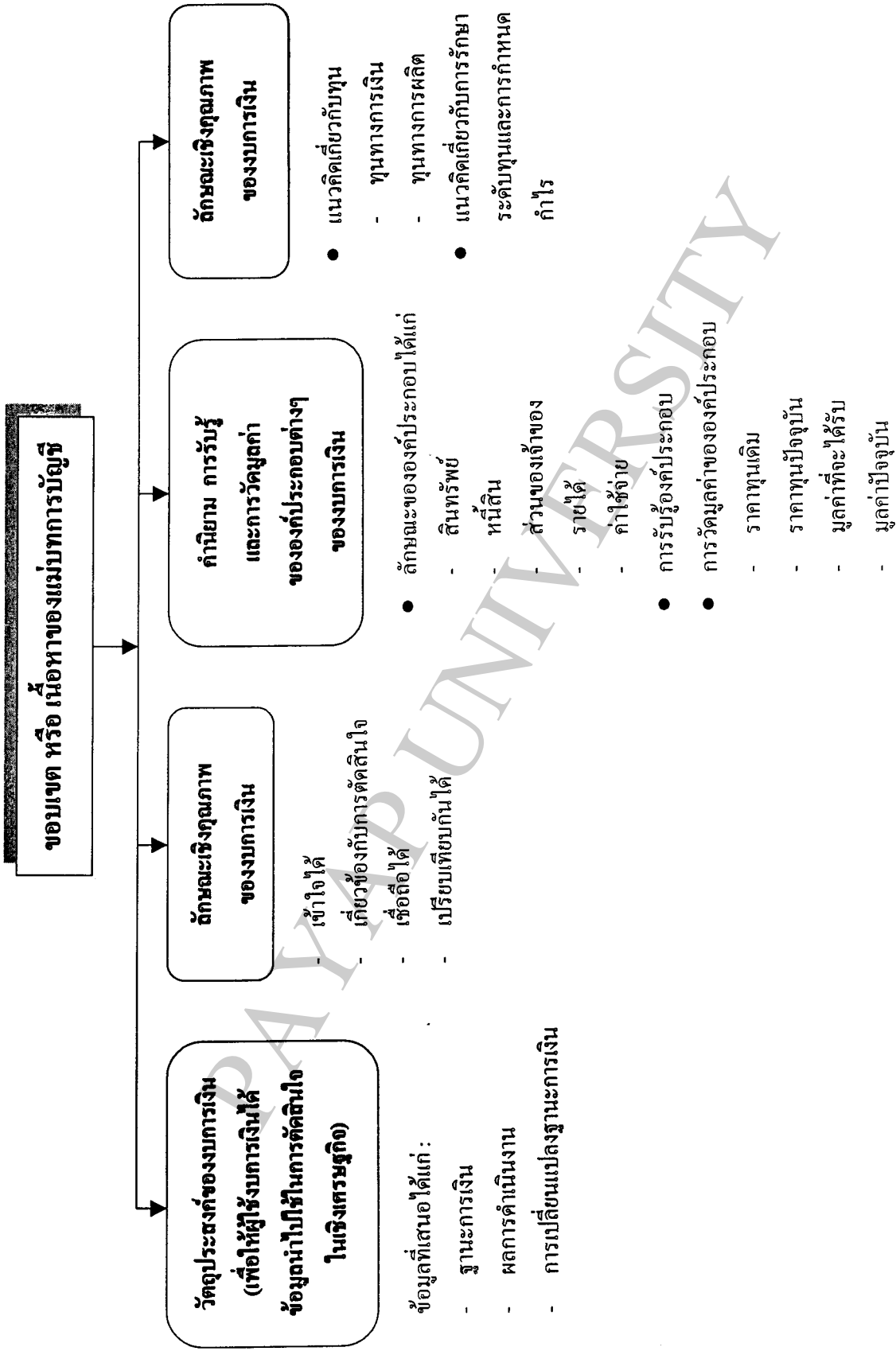
จากภาพที่ 1 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรฐานและส่วนประกอบของมาตรฐานแบ่งออกได้ 3 ระดับ คือ

1. **มาตรฐานแม่บท** ให้หลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานที่สำคัญทางการบัญชีและเป็นแนวทางสำหรับหลักอื่นๆ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1.1 แม่บทในการวัดค่า ได้แก่

1.1.1 การบันทึกสินทรัพย์และหนี้สินในขั้นเริ่มแรกถือเป็นหลักสำคัญในการบันทึกรายการ โดยกำหนดเกี่ยวกับข้อมูล ระยะเวลา และจำนวนเงินที่จะบันทึกสินทรัพย์และหนี้สินจะถูกวัดค่าตามราคาแลกเปลี่ยน และเมื่อมีการโอนเกิดขึ้นรายได้จะบันทึกรายการตามหลักการเกิดขึ้นของรายได้ ส่วนค่าใช้จ่ายจะบันทึกรายการตามหลักการเกิดขึ้นของค่าใช้จ่าย และกำไรจะบันทึกรายการเมื่อกิจการนำรายได้และค่าใช้จ่ายมาเปรียบเทียบกัน

- 1.1.2 การเกิดขึ้นของรายได้ จะเกิดขึ้นแก่กิจการที่มุ่งหากำไร โดยมีกิจกรรมเกี่ยวกับการหารายได้เกิดขึ้น เรียกว่า กระบวนการที่รายได้เกิดขึ้น
 - 1.1.3 การเกิดขึ้นของค่าใช้จ่าย คือ การลดลงของสินทรัพย์หรือการเพิ่มขึ้นของหนี้สิน
 - 1.1.4 หน่วยที่ใช้วัดค่า หมายถึง การกำหนดหน่วยที่ใช้วัดค่าในการบันทึกบัญชี โดยปกติมักจะใช้หน่วยเงินตราในสังคมนั้นๆ เป็นหน่วยวัดค่า
- 1.2 แม่บทในการปรับปรุงแก้ไขประเพณีนิยม เนื่องจากการปฏิบัติตามมาตรฐานแม่บทในการวัดค่าที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด อาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นได้ หรือในบางครั้งผลลัพธ์ไม่เป็นที่น่าพอใจหรือทำให้เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญบางอย่างไม่ปรากฏในงบการเงิน ดังนั้นจึงต้องทำการปรับปรุงแก้ไขแม่บทให้สอดคล้องกับประเพณีนิยม

ภาพที่ 2 ขอบเขต หรือ เนื้อหาของแม่บทการบัญชี

2. มาตรฐานในการปฏิบัติ ให้แนวทางในการทำงานตามกระบวนการบัญชี ซึ่งประกอบด้วย การเลือก การวิเคราะห์ การวัดค่า การจัดประเภท การบันทึกเหตุการณ์ การสรุปผล และการปรับปรุง รายการที่บันทึกไว้ รวมถึงการถ่ายทอดข้อมูลที่บันทึกไว้ไปสู่ผู้ใช้งบการเงิน ดังนั้นอาจแยกการ ปฏิบัติอย่างกว้างๆ ได้ 2 ประการ คือ

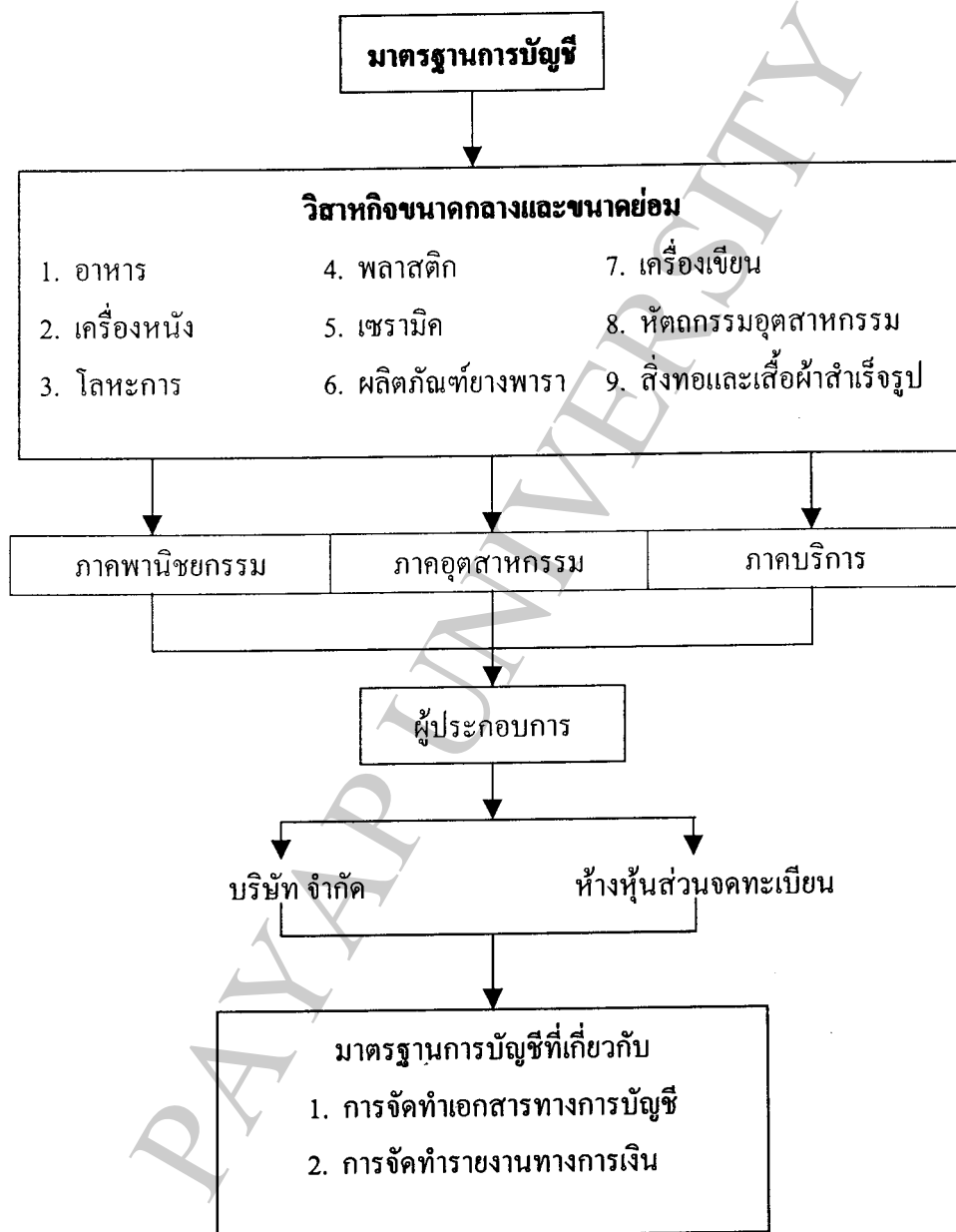
- 2.1 การเลือกและวัดค่าของเหตุการณ์ ประกอบด้วย แนวทางในการเลือกเหตุการณ์ซึ่งมี ผลกระทบต่อ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้และค่าใช้จ่ายของกิจการ ที่นำมาบันทึกบัญชี รวมถึงการกำหนดราคาที่เป็นตัวเงิน ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่เงินและ ทรัพย์สินอื่นๆ แลกเปลี่ยนกันได้ อาจเป็นราคาแลกเปลี่ยนในอดีต ราคาแลกเปลี่ยนใน ปัจจุบันหรือราคาแลกเปลี่ยนในอนาคต
- 2.2 การนำเสนองบการเงิน เป็นการถ่ายทอดข้อมูลทางการเงินไปยังผู้ใช้งบการเงิน จะต้อง คำนึงถึงความถูกต้องและคุณภาพของงบการเงิน เนื่องจากงบการเงินเป็นเครื่องมือ อย่างหนึ่งในการประเมินฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ

3. มาตรฐานในรายละเอียด เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ วิธีในการเลือกรายการ และเหตุการณ์ต่างๆ ในการบันทึกบัญชี การจัดประเภท การสรุปผลและการเสนอรายงานหลักเกณฑ์ ต่างๆ นี้ประยุกต์มาจากมาตรฐานแม่บทและมาตรฐานในการปฏิบัติอย่างกว้างๆ มาตรฐานในรายละเอียด มีอยู่เป็นจำนวนมากและมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย จึงต้องปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ประกอบด้วย

- 3.1 การเลือกรายการ คือ การพิจารณาว่ารายการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงใน ทรัพย์สินและภาระหนี้สิน ควรจะบันทึกไว้เป็นสินทรัพย์หรือหนี้สินของกิจการ เมื่อใด
- 3.2 การวัดค่าของรายการ คือ พิจารณาว่าควรจะวัดค่าของสินทรัพย์และหนี้สิน รวมถึง การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์และหนี้สินอย่างไร
- 3.3 การเปิดเผยข้อมูล คือ พิจารณาว่าข้อมูลใดบ้างที่ควรเปิดเผย เปิดเผยอย่างไรและ ควรจะเสนองบการเงินอย่างไร

มาตรฐานการบัญชี จะเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ ถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังต้องมีความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามมาตรฐานการบัญชี เพื่อจะทำให้เกิดความเป็นธรรม มีคุณภาพ เชื่อถือได้และเป็นที่น่าไว้วางใจ ต่อผู้ใช้งบการเงินด้วย มาตรฐานการบัญชีจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อช่วยแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจ โดยการจัดทำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ทำให้นักลงทุน เกิดความเชื่อมั่นในข้อมูลที่ได้จากรายงานทางบัญชีและสามารถนำไปใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบกับ รายงานทางการเงินในอดีตของกิจการเอง หรือกับรายงานทางการเงินของกิจการอื่นที่อยู่ในธุรกิจ

ประเภทเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการวางแผนและการลงทุน อันเป็นการช่วยส่งเสริมให้ผู้ลงทุนตัดสินใจลงทุนอย่างสมเหตุสมผล และถูกต้องที่สุดเท่าที่จะทำได้ทั้งในแง่ของการบริหาร การจัดการ และการวางแผนงานต่างๆ เกี่ยวกับธุรกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ เช่น การขยายหน่วยงาน การลดต้นทุน

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของมาตรฐานการบัญชีกับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

การประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้ อาหาร เครื่องดื่ม โลหะการ พลาสติก เซรามิก สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องเรือน หัตถอุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์ยางพารา โดยใช้เกณฑ์จำนวนการจ้างงานหรือมูลค่าสินทรัพย์ถาวร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์จำนวนการจ้างงานหรือมูลค่าสินทรัพย์ถาวร

ประเภทกิจการ	ขนาดย่อม		ขนาดกลาง	
	การจ้างงาน (คน)	สินทรัพย์ถาวร (ล้านบาท)	การจ้างงาน (คน)	สินทรัพย์ถาวร (ล้านบาท)
การผลิต (อุตสาหกรรม)	ไม่เกิน 50	ไม่เกิน 50	51 – 200	เกินกว่า 50 แต่ ไม่เกิน 200
การบริการ	ไม่เกิน 50	ไม่เกิน 50	51 – 200	เกินกว่า 50 แต่ ไม่เกิน 200
การค้าแบ่งเป็น				
- การค้าปลีก	ไม่เกิน 25	ไม่เกิน 50	26 – 50	เกินกว่า 50 แต่ ไม่เกิน 100
- การค้าส่ง	ไม่เกิน 15	ไม่เกิน 30	16 – 30	เกินกว่า 30 แต่ ไม่เกิน 60

ที่มา : วารสารนักบริหาร (ปีที่ 21 ฉบับที่ 1, ม.ค. – มี.ค., 2544 : หน้า 33)

มีโครงการสนับสนุนและส่งเสริม SMEs ทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชน โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือทางด้านสินเชื่อ ผู้ประกอบการจึงควรศึกษาการเขียนแผนงานความเป็นไปได้ของธุรกิจในการเงินและเป็นพื้นฐานของการประเมินโอกาสของการลงทุนในธุรกิจ ประกอบด้วย งบกำไรขาดทุน งบดุล ประมาณการงบกำไรขาดทุน ประมาณงานงบดุล ธุรกิจควรจะมีการตรวจสอบของการบัญชีที่เป็นทางการ เพื่อให้แน่ใจว่างบการเงินมีความเหมาะสมและความถูกต้อง ปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา คือ ลักษณะธุรกิจ รูปแบบความเป็นเจ้าของ ความเชี่ยวชาญทางการเงินและการบัญชีของผู้ประกอบการ การมีรายงานที่ได้มาตรฐานเป็นการพัฒนาทางการบัญชี อันส่งผลให้วิธีการบัญชีเป็นที่ยอมรับและสร้างความเชื่อถือได้ในวงกว้างทั้งในและนอกประเทศ ข้อมูลทางบัญชีมีประโยชน์จะทำให้ผู้ลงทุนเจ้าหนี้และผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจ สามารถดำเนินการลงทุนและตัดสินใจได้ดีขึ้น การบัญชีถือว่าเป็นภาษาธุรกิจ ข้อมูลทางบัญชีจะให้ประโยชน์แก่ผู้ที่

เกี่ยวข้องหลายฝ่าย หากข้อมูลที่ใช้ในการบันทึกรายการไม่มีหลักเกณฑ์ในงบการเงินนั้นๆ ได้
ดังนั้นมาตรฐานการบัญชีจะเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการได้ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน

นอกจากนี้ในการประกอบธุรกิจกฎหมายกำหนดให้ “ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี” ต้องจัดให้มีการ
การทำบัญชีจากการประกอบธุรกิจของตน ซึ่งผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติการบัญชี
พ.ศ. 2543 ได้แก่ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัท จำกัด บริษัทมหาชนจำกัด ที่จัดตั้งขึ้นตาม
กฎหมายไทย นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย
กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร กรณีผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ประกอบธุรกิจเป็นประจำ ในสถานที่
หลายแห่งแยกจากกัน ให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการธุรกิจของสถานที่นั้นเป็นผู้มีหน้าที่
จัดทำบัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี หมายถึง ผู้ประกอบการ การจัดทำบัญชีต้องส่งมอบเอกสารที่
ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีให้แก่ผู้ทำบัญชี (อันหมายถึงพนักงานบัญชีของกิจการ หรือสำนักงาน
บัญชีภายนอกที่กิจการว่าจ้างให้ทำบัญชี) อย่างถูกต้องครบถ้วน เพื่อให้บัญชีที่จัดทำขึ้นสามารถ
แสดงผลการดำเนินงาน ฐานะการเงินหรือการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง
และตามมาตรฐานการบัญชี รวมทั้งผู้ประกอบการยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีเพื่อ
นำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นธรรมและความน่าเชื่อถือได้ต่อผู้ใช้งบการเงิน

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยประชากรที่ใช้เป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
ที่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ในช่วงระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนกระทั่งปัจจุบันตามพระราชบัญญัติ
การบัญชี พ.ศ. 2543 โดยเฉพาะในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนที่เป็นแหล่งข้อมูลที่ถูกหลักเพื่อ
การศึกษาในครั้งนี้